

58. Srečanje mladih raziskovalcev Slovenije

ZOTKS

MODA MED SVETOVNIMA VOJNAMA

Raziskovalno področje: ZGODOVINA

Raziskovalna naloga



MENTORICA:

Irena K. Korelc

AVTORICA:

Iva Kristovič

Osnovna šola Bojana Iliča Maribor

Maribor, 2024

KAZALO VSEBINE

POVZETEK.....	5
ZAHVALA.....	6
1. UVOD.....	7
1.1 Namen in cilji raziskovalne naloge.....	7
1.2 Hipoteze.....	8
1.3 Predvidena nova spoznanja	8
1.4 Metodologija dela.....	8
1.4.1 Delo z viri in literaturo	9
1.4.2 Terensko delo	9
1.4.3 Intervju	9
1.4.4 Anketni vprašalnik in obdelava podatkov	9
2. SREČANJE S POZNAVALKO MODE V POKRAJINSKEM MUZEJU MARIBOR	10
2.1 Prvo srečanje.....	10
2.2 Drugo srečanje.....	10
3. OBLAČILA.....	11
3.1 Bluze in krila	11
3.2 Hlače.....	13
3.3 Obleke	13
3.4 Spodnje perilo in nogavice	16
4. MODNI DODATKI.....	19
4.1 Čevlji.....	19
4.2 Torbice.....	20
4.3 Pokrivala	21
4.4 Krzno.....	24
5. FAKTORJI, KI SO VPLIVALI NA MODO	25
5.1 Mediji	25
5.2 Politika in gospodarstvo	26
5.3 Demografija	27
6. PRIDOBIVANJE OBLAČIL	28
6.1 Ustvarjanje	28
6.2 Kupovanje.....	28
7. RAZISKOVALNI DEL	29
7.1 Anketa.....	29
7.2 Predstavitev podatkov.....	29
7.3 Intervju	31

7.3.1 Intervju z Dančko Kolman	31
7.3.2 Intervju z Janjo Marolt	32
8. ZAKLJUČEK	34
8.1 Analiza hipotez	34
9. DRUŽBENA ODGOVORNOST	36
10. SEZNAM VIROV IN LITERATURE.....	37
10.1 Literatura in spletni viri	37
10.2 Slikovni viri	39

KAZALO SLIK

Slika 1: Pokrajinski muzej Maribor, 1927, N. 13120, Ženska večerna obleka, Ida Metz, Maribor (nakup), pridobljena december 2023

Slika 2: Matilda in Leopoldina Muha s psom na poti čez Glavni most, 1939. Razstava Mariborski Glavni most – 110 let, Pokrajinski arhiv Maribor, pridobljena januar 2024

Slika 3: Depo modnih oblačil in dodatkov, Pokrajinski muzej Maribor, pridobljena december 2023

Slika 4: Depo modnih oblačil in dodatkov, Pokrajinski muzej Maribor, pridobljena december 2023

Slika 5: Neidentificirana fotografija, tri ženske in dečka na poti čez Glavni most, med leti 1932 in 1938. Razstava Mariborski Glavni most – 110 let, Pokrajinski arhiv Maribor, pridobljena januar 2024

Slika 6: Maja Hren Brvar, kustosinja v Pokrajinskem muzeju Maribor, pridobljena januar 2024

Sliki 7, 8: Ilustrovani modni list, pridobljena januar 2024

Slika 9: Milano v 30. tih letih 20. stoletja, pridobljena januar 2024

Slike 10, 11, in 12: Krznarstvo Femina, lastni arhiv, januar 2024

Slika 13: Pokrivala iz krzna v prodajalni Femina, lastni arhiv, januar 2024

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Kartoteke pod št.: N. 10601, N. 12937, N. 11931, N. 12561, N. 10625, N. 9229

Priloga 2: Kartoteke pod št.: N. 10530, N. 11453, N. 12353/1,2, N. 12832, N. 10227, N. 10054, N. 11536

Priloga 3: Kartoteke pod št.: N. 13232, N. 12528/1,2, N. 11468, N. 10591, N. 12362

Priloga 4: N. 11699, N. 11474, N. 11476/a,b, N. 11475/a,b

Priloga 5: Kartoteke pod št.: N. 9337/a,b, N. 9341/a, N. 9336/a,b, N. 11085/a,b

Priloga 6: Kartoteke pod št.: N. 10622, N. 5455, N. 10622, N. 12271/1,2,3

Priloga 7: Kartoteke pod št.: N. 10123, N. 12382, N. 12998, N. 11652, N. 11653, N. 11655, N. 12352/a,b, N. 12558/1, 2, 3, N. 11473/1-7, N. 10132

Priloga 8: Kartoteke pod št.: N. 13186, N. 13252

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Poznaš modo iz časa med obema vojnama?

Graf 2: Kaj od spodaj naštetega je najbolj vplivalo na način oblačenja?

Graf 3: Povprečno koliko novih oblek si je v enem letu kupila bolj premožna ženska v mestu?

Graf 4: Katera evropska mesta tedanjega časa so bila prestolnice mode?

Graf 5: Ali so v tem času že obstajale revije povezane z modo?

POVZETEK

V nalogi bom raziskovala kako so na žensko modo med vojnama in po drugi svetovni vojni vplivali različni faktorji, kot na primer politične spremembe, tehnološki razvoj in družbeni položaj žensk. Opisala bom različne kose oblačil in modne dodatke. Govorila bom o razlikah v modi glede na pripadnost družbenemu sloju ter o najpomembnejših novostih iz tega časa. Dotaknila se bom tudi mode na Slovenskem na območju Maribora v tem obdobju, poiskala prve krojaške delavnice in trgovine, morda tudi še živeče ustvarjalce mode iz tega obdobja. Za raziskovanje te teme sem se odločila, saj me moda na splošno močno zanima, sama tudi izdelujem modne dodatke in se ukvarjam z različnimi ročnodelskimi dejavnostmi.



Slika št. 2: Matilda in Leopoldina Muha s psom na poti čez Glavni most, 1939

ZAHVALA

Najprej bi se rada zahvalila svoji mentorici, ki me je vzpodbujala, mi pomagala pri iskanju različnih pisnih virov, povezala s pravimi ljudmi, s katerimi sem izvedla pogovore, ter me vodila pri pisanju raziskovalne naloge.

Zahvaljujem se gospe Maji Hren Brvar, kustosinji za oblačilno kulturo v Pokrajinskem muzeju Maribor, ki mi je dala veliko koristnih informacij, literature in priskrbela ustrezen slikovni material.

Hvala tudi gospe Dančki Kolman, šivilji krznarskih oblačil, s katero sem opravila intervju. Podala mi je veliko informacij o izdelavi krznenih oblačil in svojih izkušenj od samih začetkov njene kariere.

Zahvaljujem se gospe Janji Marolt, lastnici krznarstva Femina na Gosposki ulici, ki mi je ob sproščenem pogovoru povedala veliko zanimivosti o modi na področju krznarstva.

Zahvaljujem se mojim staršem, ki so mi dajali veliko podporo, me vzpodbujali in mi pomagali pri raziskovanju.

Hvala gospe ravnateljici, ki je podprla nalogo.

Za konec hvala vsem, ki so sodelovali pri anketi in intervjujih ter veliko prispevali h končni podobi raziskovalne naloge.



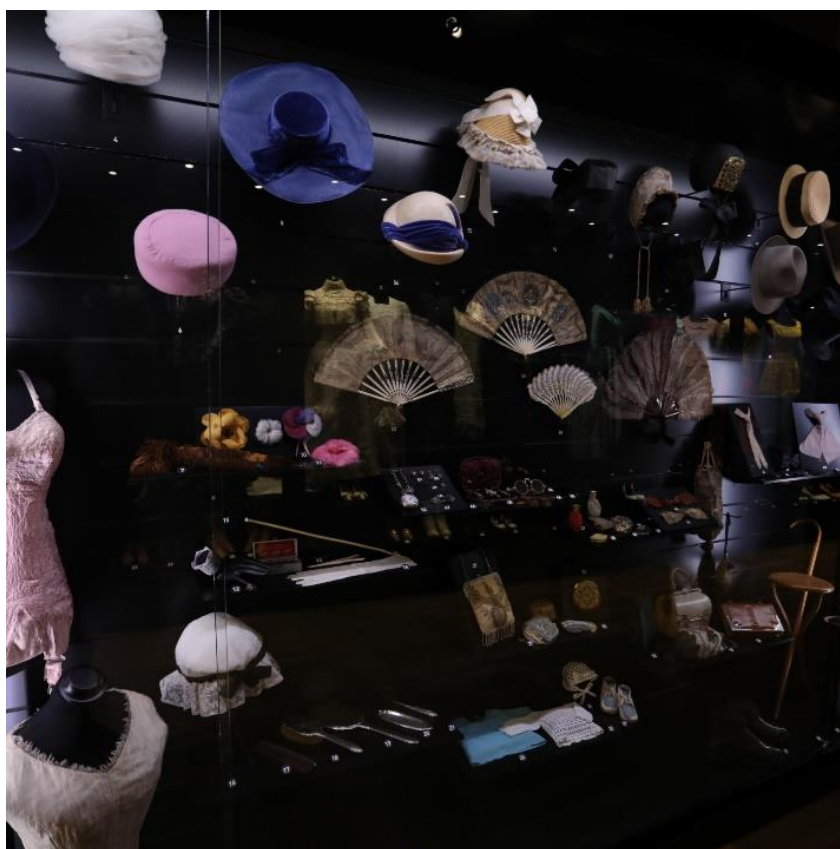
Slika št. 3: Depo modnih oblačil in dodatkov

1. UVOD

1.1 Namen in cilji raziskovalne naloge

Za raziskovalno nalogo sem se odločila, ker me življenje med obema svetovnima vojnama in življenje po drugi svetovni vojni zelo zanima. Na to temo sem predelala kar nekaj zgodovinskih virov in si ogledala razstave, ki so sovpadale s temo mojega raziskovanja. Na splošno me pa moda tudi zanima in sama izdelujem različne modne dodatke in sem poznavalka različnih tehnik in metod modnih kreacij. Raziskovanje bom bolj posvetila modi žensk v Mariboru in njegovi okolici.

Obdobje med obema svetovnima vojnama in tudi po drugo svetovni vojni se je v modi pokazalo kot revolucionarno obdobje. Poslovili so se od steznikov in pozdravili uporabnejša in udobnejša oblačila. Moda ni bila več samo privilegij višjih družbenih slojev, temveč je z novimi in cenejšimi materiali postala bolj dostopna za vse.



Slika št. 4: Depo modnih oblačil in dodatkov

Moja raziskovalna naloga ima naslednje glavne cilje:

- določiti in analizirati različne faktorje, ki so vplivali na žensko modo v tem obdobju;
- podrobno opisati artikle ženske mode;
- pridobiti čim več informacij od morda še živih virov;
- si ogledati razstavo v Pokrajinskem muzeju v Mariboru;
- opraviti anketo z devetošolci;
- opraviti intervju;
- ugotoviti ali so današnji modni trendi podobni tistim iz obdobja med vojnama.

1.2 Hipoteze

Postavila sem naslednje hipoteze:

1. HIPOTEZA

Politična dogajanja in razmere so močno vplivale na modo.

2. HIPOTEZA

V Pokrajinskem muzeju Maribor bom našla veliko gradiva.

3. HIPOTEZA

Z intervjuji bom dobila veliko koristnih informacij.

4. HIPOTEZA

Našla bom podobnosti med modo danes in med modo med obema vojnama.

5. HIPOTEZA

Spoznala in opravila bom intervju z vsaj eno osebo, ki je poznavalka mode tedanjega časa.

6. HIPOTEZA

Način oblačenja na podeželju se je razlikoval od tistega v mestu.

1.3 Predvidena nova spoznanja

Upam, da bom izvedela in našla čim več podatkov in se dotaknila veliko različnih tem. Rada bi izvedela, od kod so meščanke dobivale svoja oblačila, kako so se oblačile, iz katerega materiala so bila oblačila in kako so bila narejena. Želim izvedeti tudi to, kako so politična dogajanja vplivala na modo.

Moj glavni cilj te naloge je seveda, da čim bolje spoznam modo med svetovnima vojnama in se dotaknem tudi mode po drugi svetovni vojni.

1.4 Metodologija dela

Pri raziskovanju sem uporabila različne metode dela. Najprej sem poiskala uporabne zgodovinske vire v različnih knjigah, časopisih in na internetu. Največ virov in informacij sem dobila v Pokrajinskem muzeju Maribor od kustosinje gospe Maje Hren Brvar. Ogromno koristnih informacij sem dobila po opravljenih intervjujih v krznarstvu Femina na Gosposki ulici v Mariboru. Pogovarjala sem se z lastnico gospo Janjo Marolt in njeno nekdanjo krznarsko gospo Dančko Kolman. Z obema sem opravila intervju.

1.4.1 Delo z viri in literaturo

Prve podatke sem poskušala pridobiti v knjigah in na spletu. V knjigah nisem našla veliko, saj je v večini, samo okvirno opisano to obdobje. Na spletu sem našla nekaj gradiva, čeprav je bilo precej težko najti članke, ki opisujejo modo na slovenskih tleh, še zlasti na območju Maribora. Na koncu sem se morala obrniti tudi na angleške članke za boljšo predstavitev in pogled na svet v tem obdobju. Moja mentorica je stopila v stik s Pokrajinskim muzejem v Mariboru in organizirala srečanje s kustosinjo gospo Majo Hren Brvar. Že pri prvem srečanju sem dobila veliko novih informacij ter virov iz spleta in slikovnega gradiva, ki ga hrani Pokrajinski muzej. Prav tako me je povezala z lastnico krznarstva Femina, kjer sem opravila dva intervjuja.

1.4.2 Terensko delo

Z mentorico sva v centru mesta iskali starejše trgovine, da bi lahko izvedela več o prodaji in izdelavi oblačil na področju Maribora. Iskali sva takšne z daljšo tradicijo. Odprli sva vrata krznarstva Femina na Gosposki ulici, kjer sem iz pogovora s prodajalko izvedela, da imajo še vedno stike z njihovo nekdanjo krznarko. Prodajalka gospa Žana Bijanova me je povezala z gospo Dančko Kolman in lastnico krznarstva, gospo Janjo Marolt. Dogovorili smo se za termin srečanja in izvedbo intervjuja.

1.4.3 Intervju

Prvi intervju sem opravila z gospo Dančko Kolman, ki se ukvarja s krznarstvom že od svojega petnajstega leta. Zdaj še občasno pomaga in v kreacije uvaja mlado krojačico Žano Bijanovo v krznarstvu Femina na Gosposki ulici v Mariboru. Intervju sem opravila tudi z lastnico krznarstva Femina, Janjo Marolt. Od obeh sem hotela izvedeti več o izdelavi in uporabi oblačil na področju Maribora.

1.4.4 Anketni vprašalnik in obdelava podatkov

Z anketnim vprašalnikom sem želela ugotoviti ali učenci osmega in devetega razreda poznajo modo med obema vojnama in obdobje samo. Anketo so izpolnili učenci devetih in osmih razredov. Anketne vprašalnike sem pregledala in obdelala. Odgovore sem predstavila s tortnim oziroma stolpčnim diagramom. Na podlagi tega sem dobila ugotovitve in zaključke.



Slika št. 5: Neidentificirana fotografija, tri ženske in dečka na poti čez Glavni most, med leti 1932 in 1938

2. SREČANJE S POZNAVALKO MODE V POKRAJINSKEM MUZEJU MARIBOR

2.1 Prvo srečanje

Sestala sem se z gospo Majo Hren Brvar, ki je zaposlena kot kustosinja v Pokrajinskem muzeju v Mariboru. Z navdušenjem mi je povedala, da na tem področju še nihče ni opravil raziskovanja, zato je moje delo zelo podprla.

Že pri prvem srečanju sem skozi pogovor dobila veliko novih informacij in zanimivosti. Dala mi je tudi nekaj člankov ter virov iz spleta. Predstavila mi je kartoteke hranjenih artiklov in modelov v muzeju.

Ob koncu srečanja smo se dogovorile, na kakšen način lahko dobim fotografije zelo zanimivih kosov iz njihove zbirke.



Slika št. 6: Maja Hren Brvar, kustosinja v Pokrajinskem muzeju Maribor

2.2 Drugo srečanje

Pri naslednjem srečanju mi je gospa Maja Hren Brvar, dovolila pregledati kartoteke oblačil ter modnih dodatkov povezanih s časom, ki ga raziskujem. Izbirala sem tiste kose, ki so imeli največ znanih podatkov, so mi bili najbolj zanimivi in so me posebej nagovorili. Skušala sem zajeti čim več različnih vrst oblačil, vključno s spodnjim perilom, nogavicami, čevlji, oblekami, bluzami, krili, klobuki, torbicami in drugimi dodatki. Z gospo smo se dogovorili, da bo izbrane kose poiskala v njihovem arhivu in jih fotografirala. Te izbrane kose bom predstavila v nadaljevanju naloge.

3. OBLAČILA

Obdobje med vojnama je bilo revolucionarno, kar je privedlo do veliko novosti. Oblačila so postala bolj funkcionalna; ženske so nehale uporabljati steznike, oblačila so bila po novem narejena iz lažjih materialov. Pred vojno so se nekatere ženske preoblekle tudi do petkrat na dan, zaradi vojne pa so začeli proizvajati oblačila, ki so bila primerna za cel dan ali več. Čeprav so obleke še vedno bile bolj nošene, so hlače postajale bolj in bolj normalne tudi za ženske.

V modi so bili vzorci, kot so pike in rože. Oblačila so bila običajno zelo živih in veselih barv. Velikokrat so imela čipke, žametne trakove, nabrane rokave in druga okrasja. Niso več tako močno poudarjali pasu ter bokov. (1)

3.1 Bluze in krila

Žensko delovno oziroma vsakdanjo obleko med obema svetovnima vojnama sta navadno sestavljala krilo in bluza, ki se ujemata in oblečeno izgledata kot ena obleka. Dodajale so predpasnike, ki so bili namenjeni zaščititi obleke. Ti so bili s prsnim delom ali brez, kroj je bil preprost, z našitim enim ali dvema žepoma.

Delovna krila so bila večinoma izdelana iz manj kakovostnega blaga, saj je bilo zaradi pogoste uporabe potrebno čim preprostejše vzdrževanje. V dvajsetih letih prejšnjega stoletja so krila segala tik pod kolenom, kar je bilo za starejše ženske nedopustno in nesprejemljivo, v tridesetih pa so se spet rahlo podaljšala. (2)

Bluza je bila navadno krojena široko, rokavi v rami niso bili več nabrani in so najpogosteje segali čez komolec. Bluze so bile tudi samostojni kos za kombiniranje s krili ter hlačami. Te so bile v vseh mogočih barvah ter okrašene z raznimi gumbi in našitki. Silhueta je bila trikotna s širokimi rameni ter napihnjenimi rokavi. (3)

ŠT.	PREDMET	NAJDIŠČE / PRIDOBLJENO	OPIS
1.	 ŽENSKA BLUZA	Dora Detela, Maribor (dar)	Platnena ženska bluza z vezenim ornamentom ob vratnem izrezu in rokavih (nočno perilo; za balo k poroki l. 1926)
2.	 ŽENSKA BLUZA	Marjetica Simoniti, Maribor (dar)	Dekliška bluza z bogato strojno vezenino ob stoječem ovratniku, izrezu in na kratkih rokavih. Značilnost 30. let 20. stoletja – jugoslovanska folklor.

Moda med svetovnima vojnama

3.	 ŽENSKA BLUZA	Štefka Čuček, Maribor (dar)	Kratka ženska bluzica z okroglim izrezom, bogato nabrana, tudi rokavi in pošita z vezenino – ročno delo. 30./40. leta 20. stoletja Material: tusor, vezenina – ročno delo
4.	 ŽENSKA BLUZA	Sonja Maister, Maribor (dar)	Ženska bluza s kratkimi rokavi, ovratnik in plastron izdelana iz industrijske čipke, spredaj biserni gumbki. Material: čista svila, industrijska čipka. Datacija: med 1930 in 1940
5.	 ŽENSKA BLUZA	Mira Leskovec (dar)	Črna ženska bluza s kratkimi rokavi z zavihki in koničasto oblikovanim ovratnikom. Material: črn svilen žoržet Datacija: 40. leta 20. stoletja
6.	 ŽENSKA BLUZA	Polonca Štefanac, Maribor (dar)	Ženska bluza s kratkimi rokavi, spredaj sta našita sva žepa, pripeta z gumboma. Datacija: 30./40. leta 20. stoletja.

Priloga št. 1

3.2 Hlače

Ženske hlače so bile ena od novosti obdobja med svetovnima vojnama. Hlače v ženski modi so se v svetovnih modnih prestolnicah začele pojavljati že v dvajsetih letih prejšnjega stoletja, a šele v štiridesetih letih so prišle zares do izraza. Ženske so hlače nosile samo na poletne športne aktivnosti, čez čas so hlače postajale bolj vsakdanje, zato so jih nekatere ženske začele nositi tudi za bolj formalne dogodke.

V naše kraje je ta svetovni trend prihajal počasi, šele v času druge svetovne vojne in po njej, saj se je predvsem starejšemu prebivalstvu takšen način oblačenja zdel nedopusten in drzen.

V obdobju med obema vojnama so ženske hlače imele zelo visoko krojen ter ozek pas. Hlačnice so bile zelo široke, še posebej okoli gležnja, saj je bilo mišljeno, da padajo kot krilo. Nekatere ženske so nosile tudi moške hlače. Te so segale približno do gležnja, komaj v začetku štiridesetih let so se le-te nekoliko skrajšale in sicer do sredine meč.

Hlače so bile iz bombaža ali volne. Nosili so jih v veliko različnih barvah, od tega so bile najpogostejše zelene, modre ter bele. Bile so tudi kariraste ali črtaste. Okraševali so jih z gumbi ter jim dodajali pasove. Kot zanimivost, danes najbolj razširjene hlače iz jeansa so se pojavile pred 150 leti, takrat so jih uporabljali le kot delovne hlače. Šele v petdesetih letih prejšnjega stoletja se je njihova uporaba razširila v vsakdanjo modo. (4)

Žal v zbirki v Pokrajinskem muzeju nisem našla niti enih hlač, ki bi jih lahko predstavila kot slikovni vir v raziskovalni nalogi.

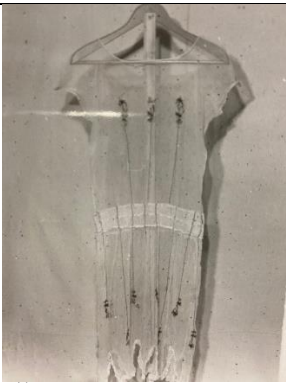
3.3 Obleke

Silhueta oblek iz sredine dvajsetih let 20. stoletja je bila ravna, pasu pa niso poudarjali. Robovi oblek so segali tik pod kolena. Ob koncu desetletja se je rob ponovno začel spuščati. Pri vstopu v trideseta leta so bila dnevna krila dolga do sredine meč, silhueta je bila trikotna, s širokimi rameni. Obleke so bile ozke okoli bokov, padale so na ravno v krilo. Za večerno obleko so bila krila dolga do tal, kar je veljalo za celo obdobje med vojnama.

Za izdelavo oblačil so največ uporabljali bombaž ter volno, a v tridesetih letih so začeli uporabljati tudi dražje materiale, kot so žoržet, voile, atlas, svila ter taft, čeprav so si to lahko privoščili le redki. (5)

V drugih delih sveta so obleke bile v več barvah, ampak eno glavnih pravil je bilo, da se obleke ujemajo s pridihom iste barve, na primer s trakom za klobuk, rokavicami in čevlji ali ujemajočim pasom. Na ta način so dodatki združili obleko. Pri nas so barve bile malo bolj nevtralne in umirjene. Skoraj povsod pa so bili priljubljeni veseli vzorci, kot na primer: cvetlični motiv, pike, kare... Dodajali so tudi resice, peresa, gumbe, velike rože in druge vpadljive dodatke. Lahko so imele tudi našite ali izvezene vzorce. (6)

ŠT.	PREDMET	NAJDIŠČE / PRIDOBLENJE	OPIS
1.	 ŽENSKA OBLEKA	Silva Slokar, Maribor (dar)	Ženska svečana obleka ravnega, nekoliko ohlapnega kroja, z dolgimi in ozkimi rokavi, okroglim vratnim izrezom brez ovratnika. Po vsej levi strani obleke je našita okrasna svilena vezenina – motiv stiliziranega cvetja, ki se ob vratnem izrezu razširi in prekriva ves zgornji del obleke. Krojaštvo Ivan Sapač Maribor (salon na Glavnem trgu), okrasna vezenina je delo Zale Levstik (23. 3. 1936) ali Anke Dabinović (?). Material: črn svileni krep Datacija: 1936
2.	 ŽENSKA OBLEKA	Andreja Vrišer, Maribor (dar)	Ženska obleka v dvobarvni kombinaciji – zgornji del v olivno zelenem, ter spodnji del v travnato zelenem odtenki. Krilo ima ob straneh drobne polikane gubice in takoj ob pasu dva poševna skrita žepa. Abby Kent New York (USA). Material: tanko volneno / sintetično blago Datacija: med 1945 in 1950
3.	 ŽENSKI OBLEKI	Ljuba Kukovec, Maribor (dar)	Dve črni ženski obleki, obe sešiti za mojstrski izpit šivilje Ljudmile Tovornik. Material: črna svila, žoržet Datacija: pred 2. svetovno vojno

4.		Družina Pohar, Maribor (nakup)	Črna ženska obleka s kratkimi rokavi, ravnega kroja. Zgornji del krasijo všite čipke, prav tako tudi spodnji del krila. Material: žoržet, čipka Datacija: okoli leta 1930
5.		Radojka Vrančič, Ljubljana (dar)	Ženska obleka iz tila, prozorna, z našitimi drobnimi in pisanimi cvetovi in zelenimi všitimi nitkami, spodnji rob ima rese s čipkasto obrobo. Material: til z našitim okrasjem Datacija: 20. leta 20. stoletja
6.		Viljem Barovič, Maribor (nakup)	Ženska obleka iz tanke, prozorne tkanine in preprostega kroja, brez rokavov, s širokim izrezom, pas potisnjen na boke, krilo nabrano. Datacija: 20. leta 20. stoletja
7.		Sonja Maister, Maribor (dar)	Večerna ženska obleka iz črne čipke, do tal segajoča, v životu in rokavih predelana (za ples kozmetičarjev v Zagrebu), prvotno obleka za k poroki (poroka Boruta in Sonje Maister – Zalokar v Mariboru leta 1940). Datacija: 1940 (nato predelana v 70. letih 20. stoletja). Material: črna čipka, svila, jersey

3.4 Spodnje perilo in nogavice

Tudi spodnje perilo je doživelo velike spremembe v obdobju med obema vojnama in kasneje po vojni.

Ženske so med vojno delale veliko fizičnih del, zato so se po vojni stezniki začeli zamenjevati s prvimi modrci. V tridesetih letih prejšnjega stoletja se oblikujejo prvi modrčki v obliki, kot jih poznamo danes: dve košarici, nastavljivi naramnici in pas z zaponkami. Košarice v tistem obdobju so bile precej koničaste. Bogatejše ženske so si lahko privoščile modrčke iz svile, dostopnejši so bili tisti iz viskoze ter kasneje tudi najlona. (7)

Pred vojno so ženske nosile spodnje hlače, ki so segale do kolen, ampak so se med vojno zaradi nefunkcionalnosti vedno bolj krajšale, dokler niso postale spodnje hlačke, kot jih poznamo danes. A spodnje hlače so bile nekaj dragocenega. Po vojni si, predvsem na podeželju, veljal za bogataša, če si imel tri ali celo več spodnjic. Večina ljudi jih je nosilo le k maši. Bile so narejene iz bombaža ali volne. Najbolj glamurozno je bilo satenasto spodnje perilo v rožnatih odtenkih, narejeno iz prave svile. (8)

ŠT.	PREDMET	NAJDIŠČE / PRIDOB�JENO	OPIS
1.	 ŽENSKA KOMBINEŽA	Viljema Rebolj, Maribor (dar)	Ženska kombineža – srajca, s čipkastimi in vezenimi okrasi. Datacija: 20./30. leta 20. stoletja
2.	 ŽENSKA KOMBINEŽA IN SRAJCA	Anton Franko, Maribor (nakup)	Platnena ženska kombineža, platnena ženska spodnja bluza Datacija: 1920/1930
3.	 ŽENSKÉ SPODNJE HLAČE	Olga Grmek, Maribor (dar)	Ženske spodnje hlače z zvonasto nabranimi hlačnicami z volani in čipkastim okrasjem (USA). Datacija: 40. leta 20. stoletja

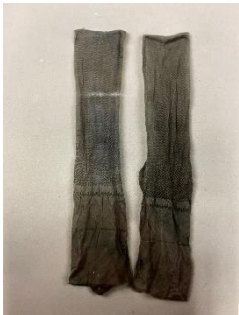
4.	 ŽENSKÉ SPODNJE HLAČE	Polonca Štefanac, Maribor (dar)	Dekliške spodnje hlačke s čipkasto obrobo (belo platno, čipke) Datacija: 30. leta 20. stoletja
5.	 ŽENSKA KOMBINEŽA	Andreja Vrišer (dar)	Svilena damska kombineža (Amerika).

Priloga št. 3

Ena najpomembnejših inovacij tega časa je najlon, iz katerega so kasneje tudi delali ženske nogavice ali najlonke, ki jih uporabljamo še danes. Najlon je v primerjavi z drugimi materiali bolj elastičen ter predvsem cenejši. Ženske nogavice so delali tudi iz volne ter sintetične.

ŠT.	PREDMET	NAJDIŠČE / PRIDOB�JENO	OPIS
1.	 PAS ZA NOGAVICE	Olga Grmek, Maribor (dar)	Ženski pas za nogavice (svilen, platnen) Signatura: Madame Grace Made in USA Datacija: 40./50. leta 20. stoletja

Moda med svetovnima vojnima

2.	 ŽENSKE NOGAVICE	Olga Grmek, Maribor (dar)	Ženske nogavice iz luknjičastega sintetičnega materiala, zadaj s šivom. Datacija: 40. leta 20. stoletja
3.	 ŽENSKE NOGAVICE	Olga Grmek, Maribor (dar)	Ženska nogavice (»najlonke«) (Amerika). Material: nylon Datacija: 50. leta 20. stoletja
4.	 ŽENSKE NOGAVICE	Olga Grmek, Maribor (dar)	Temno rjave ženske nogavice iz sintetičnega elastičnega materiala. Material: sintetika Datacija: 50. leta 20. stoletja

Priloga št. 4

4. MODNI DODATKI

Med svetovnima vojnama so premožne ženske nosile lepe in bogate dodatke. Rade so imele rokavice in klobuke, ki so jih dodali k obleki. Gumbi so pomenili veliko, saj so bili različnih barv in tudi oblik in naj bi bili enakovredni nakitu. Če so ženske nosile uhane, so bili največkrat mali biseri. V modi so bile broške, nosile pa so se tudi biserne verižice. Vsi modni dodatki so se nekako povezali z obleko, po navadi z malimi detajli, na primer svilen trak, ki je bil iste barve kot obleka. (9)

4.1 Čevlji

Vsakodnevna obutev žensk med svetovnima vojnama so bili škornji. Ti so bili običajno visoki in so imeli vezalke. Take so nosili v mestih in na podežlju. Bili so iz usnja, večinoma črne barve, da so pasali k vsem oblekam. Na podežlju poleti nekatere ženske čevljev niso nosile, če pa so jih, so bili nizki, slabši in ponošeni. (10)

Nedeljski in vsakdanji čevlji so se razlikovali v obliki. Pražnji čevlji so bili tisti z višjo, ozko peto ter zašiljeno konico. V letih med obema svetovnima vojnama so ženske začele nositi nizke čevlje, ki so bili bolj odprti in s paščkom čez gleženj ali nart. Take so nosile večinoma ženske v mestih. Na voljo so bili v različnih barvah, lahko so bili dodani okraski. (11)

ŠT.	PREDMET	NAJDIŠČE / PRIDOBLENJE	OPIS
1.	 ŽENSKI ČEVLJI	Anton Jakac, Maribor (dar)	Ženski čevlji s srednje visoko peto, zapenjajo se s širokimi svilenimi vezalkami, konica in stranski deli izrezani. Čevljarstvo Anton Jakac, Slovenska ulica 24, Maribor Material: usnje, svila Datacija: 30. leta 20. stoletja
2.	 ŽENSKI ČEVLJI	Anton Jakac, Maribor (dar)	Ženski poletni čevlji iz barvane, mrežasto prepletene rafije, jermenček okoli gleženjskega dela, peta in obrobe usnjene (brez para). Čevljarstvo Anton Jakac, Slovenska ulica 24, Maribor Material: usnje, rafija, plastika Datacija: 30. / 40. leta 20. stoletja

3.	 ŽENSKI ČEVLJI	Anton Jakac, Maribor (dar)	Ženski čevlji iz črnega lakastega usnja s koničasto oblikovanim sprednjim delom, visoka peta je nekoliko navznoter usločena in spodaj precej razširjena, spredaj luknjice in širok svilen trak za zavezovanje. Čevljarstvo Anton Jakac, Slovenska ulica 24, Maribor Material: črno lakasto usnje Datacija: med 1920 in 1930
4.	 ŽENSKI ČEVLJI	Anton Jakac, Maribor (dar)	Ženski čevlji iz črnega lakastega usnja s koničasto oblikovanim sprednjim delom, visoka peta je nekoliko navznoter usločena in spodaj precej razširjena, spredaj luknjice in širok svilen trak za zavezovanje. Čevljarstvo Anton Jakac, Slovenska ulica 24, Maribor Material: črno lakasto usnje Datacija: med 1920 in 1930

Priloga št. 5

4.2 Torbice

Torbice na Slovenskem pred prvo svetovno vojno skorajda niso obstajale, zato so ženske vse stvari spravile v svoj žep. Po drugih delih sveta so se torbice začele pojavljati na začetku 20. stoletja. (12)

Po prvi svetovni vojni so se v mestih začele pojavljati torbice. Te so bile majhne, saj so ženske takrat s seboj nosile le par stvari. Na začetku so bile brez ročajev, prvi ročaji so se pojavili šele kasneje. Ti so bili tanki ter kovinski ali pa iz istega blaga kot preostala torbica. Torbice so bile običajno narejene iz usnja, bile so tudi take iz kačje kože ali aligatorja. Veliko jih je bilo kvačkanih, le-tem so vpletali različne bisere ter okraske. Premožnejše ženske so imele tudi svilene torbice. Večina je bilo črnih ali temno rjavih, torej v naravnih barvah usnja, ki je bilo na voljo. Za okrasitev torbic so nanje našili bogate broške, jim dodajali razne bisere in vezli vzorce. (13)

ŠT.	PREDMET	NAJDIŠČE / PRIDOBLJENO	OPIS
1.	 ŽENSKA TORBICA	Mira Leskovec, Maribor (dar)	Usnjena ženska torbica z dvema ročajema, kovinskim robom in kovinsko sponko na zunanjem žepu. Datacija: pred 2. svetovno vojno

2.	 ŽENSKA TORBICA	Iz rodbine Serneč, Maribor	Ženska torbica, narejena iz kvačkane pravokotne vrečice, ki je prepletena s črnim svilenim trakom, zgoraj opremljena z ornamentiranim medeninastim okovom in svilenim trakom. Datacija: med obema vojnama
3.	 ŽENSKA TORBICA	Mira Leskovec, Maribor (dar)	Usnjena ženska torbica z dvema ročajema, kovinskim robom in kovinsko sponko na zunanjem žepu. Datacija: pred 2. svetovno vojno
4.	 ŽENSKA TORBICA IN DVE USNJENI LISTNICI	Nada Fon, Maribor	Usnjena torbica (majhna aktovka) ter dve usnjeni listnici. Datacija: pred 2. svetovno vojno

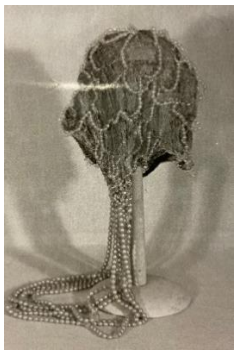
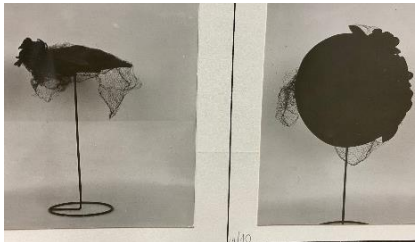
Priloga št. 6

4.3 Pokrivala

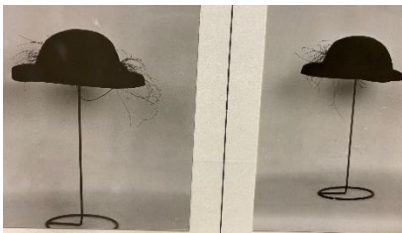
Ženske so na glavah nosile klobuke ali rute. S tem so ločevale med ženskami s podeželja in ženskami iz mesta.

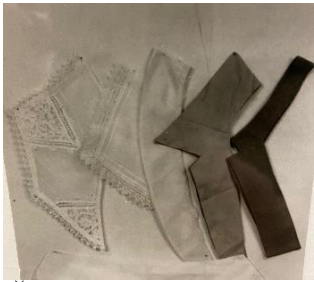
Na podeželju so ženske nosile večinoma samo rute, saj si klobukov niso mogle privoščiti. Nošenje klobukov tudi ni bilo v njihovi navadi. Tudi rute so se razlikovale. Ženske so imele rute za vsak dan in rute za praznike in nedelje. Te so ženske s ponosom razkazovale. Način vezanja rut se je razlikoval med različnimi dnevi. Med tednom se je ruta zavezala zadaj, na temenu, ob nedeljah pa spredaj. (14)

Bogatejše ženske so si lahko privoščile modne klobuke. Ti so bili običajno majhni, da se je še vedno videla pričeska ali pa so bili zelo veliki. Asimetrični videz je bil zelo priljubljen, prav tako tudi različne kreativne oblike. Klobuki so imeli okrasje, kot je perje, tančice, trakove, perlice. Še vedno so ostajali pretežno minimalistični. Klobuki so bili iz bombaža, filca ali slame. Barva klobuka pa se je vedno ujemala z obleko. (15)

ŠT.	PREDMET	NAJDIŠČE / PRIDOB�JENO	OPIS
1.	 ŽENSKO POKRIVALO	Viljem Barovič, Maribor (nakup)	Žensko pokrivalo iz bombažne tkanine in našitimi nizi daljših in krajših steklenih in umetnih biserov. Material: umetni biseri, steklene kroglice, blago Datacija: 20. leta 20. stoletja
2.	 ŽENSKI KLOBUK	Mira Pastar, Maribor (dar)	Plitek ženski klobuček iz črne obarvane slame s širokim okrasnim trakom Material: barvana slama, klobučevina Datacija: 30. leta 20. stoletja
3.	 ŽENSKI KLOBUK	Družina Lavrenčič, Maribor (dar Milena Kumar)	Črn plitek ženski klobuk s širokimi krajci, na katere je našit mrežast okras, ki krasi tudi obod pokrivala. Klobučarka Janova Maribor (Rosinova ulica). Material: črna klobučevina, til Datacija: pred 2. svetovno vojno
4.	 ŽENSKI KLOBUK	Družina Lavrenčič, Maribor (dar Milena Kumar)	Plitek ženski klobuček iz črne rafije z našitimi cvetovi iz črne klobučevine in tankim mrežastim okraskom. Klobučarka Janova Maribor (Rosinova ulica). Material: rafija, til Datacija: pred 2. svetovno vojno

Moda med svetovnima vojnama

5.	 ŽENSKI KLOBUK	Družina Lavrenčič, Maribor (dar Milena Kumar)	Plitek ženski klobuček iz črne rafije z našitimi cvetovi iz črne klobučevine in tankim mrežastim okraskom. Klobučarka Janova Maribor (Rosinova ulica). Material: rafija, til Datacija: pred 2. svetovno vojno
6.	 ŽENSKI KLOBUK	Nada Fon, Maribor (dar)	Plitek ženski klobuček iz črne obarvane slame s širokim okrasnim trakom Material: barvana slama, klobučevina Datacija: 30. leta 20. stoletja
7.	 DAMSKE ROKAVICE	Andreja Žbüll, Maribor	Sive ženske glase rokavice Datacija: med obema vojnama (?)
8.	 ŽENSKI ŠAL	Viljem Barovič, Maribor (dar)	Širok svilen šal s potiskanim cvetličnim vzorcem. Datacija: 20./30. leta 20. stoletja

9.	 ŽENSKI OVRATNIKI	Olga Grmek, Maribor (dar)	Različni ovratniki s čipkastimi obrobami in brez njih (za obleke in bluže). Datacija: med obema vojnima (ali po 2. svetovni vojni)
----	---	------------------------------	---

Priloga št. 7

4.4 Krzno

Krzno je v modi tistega časa veljalo za statusni simbol, seveda pa je zelo dobro služilo pri nižjih temperaturah. Krzna niso nosili le bogati, krzno se je namreč ločevalo na cenovne razrede. Sobolj, kuna, činčila, srebrna lisica in perzijsko jagnje so bili najbolj cenjeni in najdražji na trgu. Sledi krzno svizca, pižmovke in ovčje krzno, najbolj dostopno pa je bilo zajčje krzno. V drugih delih sveta so v tem obdobju že izdelovali umetno krzno, izdelano iz bombažnih vlaken, namenjeno tistim, ki si pravega krzna niso mogli privoščiti.

Iz krzna so izdelovali razne kose oblačil: kape, šale, rokavice, ovratnike, ogrinjala, služilo pa je tudi za dodatek oziroma okras, ki poudari oblačila. Seveda pa je bilo krzno največkrat uporabljeno za izdelavo plaščev. Ti so bili poudarjeni v ramenih, ovratniki pa so bili veliki in bogati. Ljudje so nosili plašče do dolžine gležnjev, do sredine stegna in tudi krajše, do višine kolen. Plašče so dopolnjevali okraske na rokavih in včasih ujemajoča se obroba na robu rokava, pri zapiranju, lahko pa so imeli tudi gumbe pokrite s krznom. Imeli so gumbe, ki so bili po navadi enake barve kot plašči, prav tako so uporabljali pasove, ki so lahko bili preprosti ali okrašeni.(16)

ŠT.	PREDMET	NAJDIŠČE / PRIDOBLJENO	OPIS
1.	 ŽENSKI PLAŠČ	Ida Metz, Maribor (nakup)	Črn krznen damski plašč iz mehkega skunkovega krzna, značilnost mode v letih 1930/1940.
2.	 ŽENSKI PLAŠČ IN KUČMA	Polonca Štefanac, Maribor (dar)	Črn krznen damski plašč iz mehkega krzna severno ameriškega dihurja. K plašču sodi še kučma iz istega krzna. Datacija: 30. leta 20. stoletja

Priloga št. 8

5. FAKTORJI, KI SO VPLIVALI NA MODO

5.1 Mediji

Ženske revije so na Slovenskem začele izhajati že pred prvo svetovno vojno. Položaj žensk v slovenski družbi se je odražal tudi v vsebinah ženskih revij, ki so zavzemala tri glavna področja. To so bila dom in družina, javno življenje (vključevanje žensk, feminizem, volilna pravica, izobrazba) ter prosti čas in potrošnja. K slednjemu štejemo tudi modne vsebine, ki pa so bile običajno pospremljene z opozorili, da mora biti ženska predvsem varčna in razumna, saj je trošila denar, ki so ga težko prislužili moški.

Poleg nasvetov o varčnosti so modni nasveti odražali tudi razne druge prepovedi. Pravila obnašanje v tistem obdobju so namreč določala, kako bi se naj prehranjevali, vedli in oblačili glede na svoj položaj v družbi. Pod takratnim velikim vplivom cerkve je veljalo, da se je treba oblačiti moralno, dostojno in stanu primerno, delavski sloj naj bi modo videl kot nepraktično in nepotrebno, posebna pa je bila meščanska moda, torej tudi moda na področju Maribora, ki je prav tako imela svoja nepisana pravila o oblačenju za tipična zbirališča v mestu, v kavarnah, gledališču, na prireditvah.

V Sloveniji je prvi modni časopis začel izhajati pred prvo svetovno vojno. To je bil Ilustrovani modni list, ki je konec 19. stoletja začel izhajati v Ljubljani kot prvi slovenski ženski časopis in je objavljala modne vsebine. Drugi časopis je bil Slovenka, ki je na prelomu stoletja izhajala v Trstu.



Sliki št. 7, 8: Ilustrovani modni list

V času med obema vojnama so bile modne vsebine objavljene predvsem v revijah Ženski svet in Ženski list. Ostale revije, ki so objavljale modne vsebine, so bile katoliška Vigred in socialistični Ženski list. Obe reviji sta se mode dotaknili le s predstavljanjem odnosa do nje. V nepolitičnih listih Žena in dom so bili modni prispevki redno objavljeni, prav tako v Praktični gospodinji oziroma Ženi. Moda se je pojavljala tudi v elitnih mesečnikih Vesna, Razgled in Ilustracija, ki so bili bogato ilustrirani.

Iz vidika grafičnega oblikovanja so imele modne revije zraven člankov tudi razne fotografije ter bogate ilustracije. Večina modnih fotografij v slovenskem tisku naj bi bila posnetih v studiu, modeli pa so bili togi in statični, včasih so se objavljale tudi samo fotografije oblačil brez modelov. V revijah so bile objavljene tudi krojne pole, kar je vsekakor razširilo modne smernice med bralce revij, saj so si lahko sami doma skrojili nova oblačila.

Zanimivo je tudi, da članki, ilustracije ter fotografije v revijah niso podpisani ali so podpisani samo z začetnicami, zato danes poimensko ne poznamo veliko ljudi, ki so urejali in prispevali k izgledu revij.

Dodatna značilnost modnih revij tistega časa je, da so vključevala skoraj izključno samo modo za ženske. (17)

5.2 Politika in gospodarstvo

Maribor je bil pred prvo svetovno vojno nemško mesto. To nam potrjujejo marsikateri podatki, eden izmed njih je bilo med vsemi lastniki nepremičnin le 10 % Slovencev, med lastniki trgovskih podjetij je odstotek slovenskih podjetij v primerjavi z nemškimi celo pod 8 odstotki.

Nemščina ni bila samo uradni, temveč tudi pogovorni jezik. Tako so bile tudi šole nemške, le v nižjih razredih na gimnazijah se je pouk delno izvajal tudi v slovenskem jeziku. Slovenski učitelji so pričeli poučevanje v slovenščini z zakonom, sprejetim v aprilu 1919.

Nemški pritisk je bilo čutiti na vseh področjih življenja, a z bogatim kulturnim in narodnozavednim delovanjem (kot npr. Ustanovitev Slovanske čitalnice v letu 1861, slovenskim gledališčem kulturnimi društvi, glasbeno dejavnostjo, postavitvijo Narodnega doma ...) ter z znamenito zmago generala Maistra in borcev za severno mejo jeseni 1918 pa se je začelo novo obdobje za mesto in njegove prebivalce. Maribor se je priključil k Državi Slovencev, Hrvatov in Srbov, oziroma kmalu zatem v Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Maribor je postal sedež Narodnega sveta za Slovensko Štajersko in tako prevzel oblast na svojem območju, saj je imel lastno vojaško, uradniško in politično vodstvo ter tudi denar. S koncem vojne so se postopoma ukinili vsi ponemčevalni ukrepi in organizacije, ki so jih izvajale. (18)

Gospodarsko je mesto veljalo za pospešeno razvijajoče industrijsko mesto, kjer je predvsem cvetela tekstilna in kovinska industrija. V dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja je nastalo kar petnajst večjih tekstilnih obratov, kjer je bilo zaposlenih več kot 7000 ljudi. Zaradi tega dejstva so Maribor večkrat imenovali kar jugoslovanski Manchester. Mesto je postajalo delavsko mesto. (19)

K ugodnim pogojem za hiter razvoj gospodarstva oziroma industrije lahko štejemo uspešno elektrifikacijo mesta, ugodno prometno lego ob južni železnici, ki je povezala Trst in Dunaj, ter cenena delovna sila. Zgrajenih pa je bilo tudi veliko novih stanovanjskih območij na desnem bregu Drave (Studenci, Tabor), levi breg pa je postajal meščanska četrt.

A kljub spremembam in izseljevanju nemškega prebivalstva po prvi svetovni vojni je bilo proti koncu raziskovanega obdobja, torej pred pričetkom druge svetovne vojne, še zmeraj 42 % industrijskih podjetij v nemških rokah, le odstotek manj pa je bilo nemških lastnikov stanovanjskih in drugih stavb v mestu. V mestu je v medvojnem obdobju imelo sedež tudi Politično in gospodarsko društvo Nemcev v Sloveniji ter razne pevske in športne organizacije, vplivna pa je bila tudi nemška evangeličanska cerkev. Nemci so vseskozi prevladovali v tekstilni in kovinski industriji, trgovini, obrti, bančništvu in posestništvu. (20)

Z vzponom nacizma v Nemčiji je ideja nacionalsocializma segla tudi v Maribor, predvsem med mlade in tako v tridesetih letih prejšnjega stoletja ponovno tudi širila vpliv nemškega in Nemcem naklonjenega prebivalstva. Tako se v Mariboru pojavi nacistično šolanje nemške

mladine, narodnostni tečaji, predavanja, gledališki večeri, prireditve, organizacija nemških podjetnikov, nemška folklor, socialna podpora revnejšim, športno udejstvovanje .(21)

5.3 Demografija

Glavna značilnost prebivalstva med obema svetovnima vojnima v Mariboru je odseljevanje nemškega prebivalstva, ki je bilo pred prvo svetovno vojno večinsko, ter priseljevanje številnih drugih ljudi, znotraj slovenskega ozemlja predvsem iz Primorske, poleg tega pa iz številnih drugih evropskih držav.

V začetku 20. stoletja je Maribor sicer bil napredno mesto z razvijajočo se industrijo, a je kljub temu še vedno veljal za manjše provincialno mesto s poudarjenim podeželskim značajem.

Obdobje pred 20. stoletjem je Maribor zaznamovala hitra rast prebivalstva, ki je bila celo večja kot v drugih slovenskih mestih v tistem času, saj je še zmeraj rasel pomen industrije ter njegova prometna pozicija. Ob prehodu v 20. stoletje se je rast števila prebivalstva umirila in je v povprečju zaostajala za drugimi večjimi mesti Slovenije. Po prvi svetovni vojni in razpadu Avstro-Ogrske je Maribor s širšo okolico postal del Kraljevine SHS in pozneje Jugoslavije. Kot že omenjeno, se je nemško meščansko prebivalstvo, ki je bilo v mestu v večini, sčasoma izselilo. (22)

V zelo velikem številu so se v Mariboru naselili slovenski priseljenci iz Primorske. Vzrok za to je podpis Rapalske pogodbe leta 1920, ki je na novo postavila mejo med Italijo in Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, z njo pa je tretjino takratnega slovenskega prebivalstva ostala pod italijansko oblastjo. Slovenskemu prebivalstvu so na teh območjih jemali osnovne pravice ter povzročali splošno napetost v vsakdanjem življenju pod novo oblastjo. Ta je za tamkajšnje slovensko prebivalstvo načrtno želela, da se več ne identificirajo kot Slovenci, temveč kot državljani Italije. Primorski Slovenci so se izseljevali v Zahodno Evropo, Južno Ameriko in seveda Kraljevino SHS. V Maribor je že ob koncu prve svetovne vojne mlade Primorce pritegnila predvsem želja, da se priključijo generalu Maistru in boju za severno mejo. Štajerska prestolnica pa jim je po vojni ugajala tudi zaradi ugodnih pogojev življenja in zaposlovanja. Vabljuje so bile predvsem uradniške službe, policija, obrtniki, trgovci, veliko je bilo tudi visoko izobraženih, učiteljev, odvetnikov in zdravnikov, kar je Maribor po vojni izgubil z odhodom visoko izobraženih mariborskih Nemcev. Primorski priseljenci so po deležu mariborskega prebivalstva zasedli tretje mesto, po nekaterih ocenah pa se je v Maribor v medvojnem obdobju priselilo več kot 10.000 Primorcev. (23)

Po popisu števila prebivalcev je v Mariboru leta 1890 živelo 24.567 prebivalcev, leta 1910 38.428 prebivalcev, leta 1931 pa 46.251. (24)

Če pogledamo odstotke nemškega prebivalstva, vidimo, da je pred prvo svetovno vojno v Mariboru živelo 55 % nemškega prebivalstva, leta 1921, torej le tri leta po vojni še 14 %, leta 1931 pa je ostalo le še 5 % Nemcev. Po prvi svetovni vojni so se v mesto postopno priseljevali tudi priseljenci iz različnih evropskih držav: Hrvati, Rusi, Čehi, Srbi, Bolgari. (25)

Vsi ti tokovi priseljevanja in doseljevanja so vplivali na vsa področja vsakdanjega kulturnega življenja, med drugim zagotovo tudi na razvoj, sprejemanje in povzemanje modnih smernic.

6. PRIDOBIVANJE OBLAČIL

6.1 Ustvarjanje

Obrtniki, katerih delo je bilo tako ali drugače povezano z oblačenjem, so bili od nekdaj spoštovani. Poleg izučenih šivilj je med svetovnima vojnama bilo veliko priučenih, ki so delale na črno in so podobno kot čevljarji in krojači hodile šivat na dom. Čeprav so usluge neizkušenih šivilj in krojačev bile cenejše in tako tudi dostopnejše, so ženske večinoma oblačila šivale kar same. Večina žensk iz delavskega razreda je imela lastni šivalni stroj.

Ženske iz višjih slojev so si izbrale in kupile blago ter ga odnesle sešiti k svojemu krojaču.

Ukvarjale so se tudi z ročnimi deli, pletenjem in kvačkanjem. Največkrat so naredile nogavice, rokavice in mogoče tudi kakšne puloverje. Z vezenjem so pa oblačila okraševale, čeprav so pogosteje vezle na prte, posteljnino in podobno. (26)

6.2 Kupovanje

Kupovanje oblačil je bila stvar višjih slojev. Ti so oblačila kupovali v večjih mestih, kot so Milano, Dunaj, Trst, včasih celo v Ameriki.

Tudi pri ljudeh, ki so imeli veliko denarja, je bil nakup premišljen. Višji sloji so običajno kupili novo obleko dvakrat na leto. Dobro so se prepričali tudi o kakovosti blaga. Če so imeli sorodnike v večjih modnih prestolnicah, so lahko tudi dobili podarjeno kakšno obleko ali pa so jo sami kupili. (27)

Na voljo so bila tudi poceni, množično izdelana konfekcijska oblačila. Vsako oblačilo je bilo napol dokončano z že opravljenimi vsemi zapletenimi deli in le nekaj šivi, ki jih je bilo treba zašiti, da je oblačilo ustrezalo individualnim meram osebe, za katero so bila namenjena. (28)



Slika št. 9: Milano v 30. tih letih 20. stoletja

7. RAZISKOVALNI DEL

7.1 Anketa

Z anketo sem želela ugotoviti, koliko moji sovrstniki poznajo modo med obema vojnama in obdobje samo. Anketirala sem 60 učencev iz osmega in devetega razreda. Anketo je izpolnjevalo 32 deklet in 28 fantov.

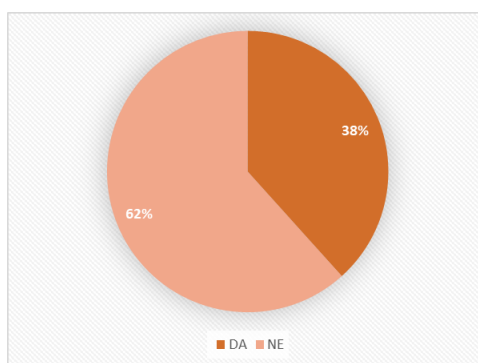
Anketa je obsegala šest vprašanj:

- Poznaš modo iz časa med obema vojnama?
- Kaj od spodaj naštetega je najbolj vplivalo na način oblačenja?
- Povprečno koliko novih oblek si je v enem letu kupila bolj premožna ženska v mestu?
- Katera evropska mesta tedanjega časa so bila prestolnice mode?
- Ali so v tem času že obstajale revije povezane z modo?

Na prvo vprašanje sta bili podani možnosti DA/NE, na drugo in tretje vprašanje so lahko izbirali med odgovori a, b in c, pri četrtem vprašanju so imeli podanih šest možnosti. Izbrali so lahko enega ali več. Na zadnje, peto vprašanje, pa so lahko izbirali DA/NE.

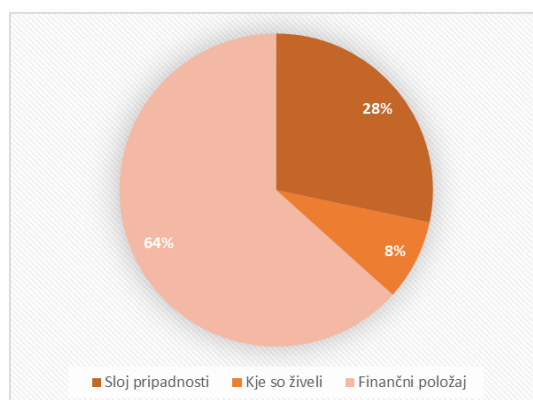
7.2 Predstavitev podatkov

Graf 1: Poznaš modo iz časa med obema vojnama?



Ugotovitev: 62% (37 učencev) ne pozna mode med obema vojnama. 38% (23 učencev) pozna modo med obema vojnama. Odstotek nepoznavanja mode tedanjega časa je realen, saj se po mojem mnenju mladostniki ne zanimajo za tedanjo modo in modne trende.

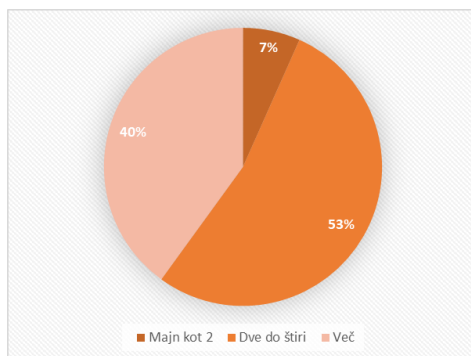
Graf 2: Kaj od spodaj naštetega je najbolj vplivalo na način oblačenja?



Moda med svetovnimi vojnami

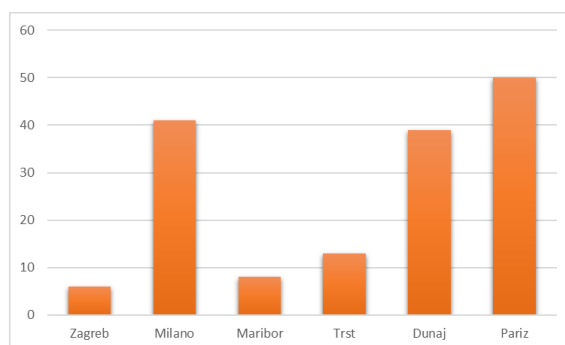
Ugotovitev: 28% (17 učencev) je odgovorilo, da je na način oblačenja vplival sloj pripadnosti. 8% (5 učencev) se je odločilo za področje, kje so živeli. 64% (38 učencev) je izbralo finančni položaj. Pravzaprav so vsi trije faktorji vplivali na način oblačenja, menim pa tudi sama, da je bil finančni položaj najpomembnejši.

Graf 3: Povprečno koliko novih oblek si je v enem letu kupila bolj premožna ženska v mestu?



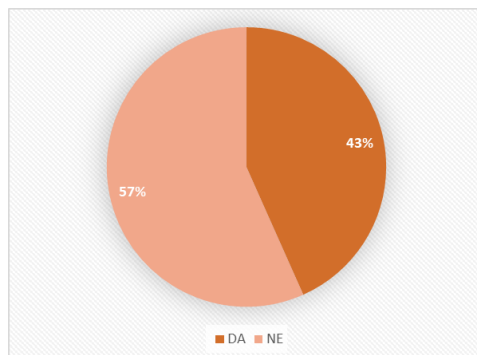
Ugotovitev: 7% (4 učenci) so obkrožili manj kot dve, 53% (32 učencev) je odgovorilo dve do štiri in 40% (24 učencev) je izbralo več. Pravilno se je odločila večina, torej dve do štiri obleke.

Graf 4: Katera evropska mesta tedanjega časa so bila prestolnice mode?



Ugotovitev: 6 učencev je obkrožilo Zagreb, 41 učencev je izbralo Milano, 8 učencev je obkrožilo Maribor, 13 učencev je obkrožilo Trst, 39 učencev je izbralo Dunaj, 50 učencev pa Pariz. Eni glavnih modnih prestolnic Evrope sta bili zares mesti Pariz in Milano, kot je izbrala večina anketiranih. Dunaj je bil tudi priljubljen odgovor. Zanimivo je pa odstotek nizek pri izboru mesta Trst.

Graf 5: Ali so v tem času že obstajale revije povezane z modo?



Ugotovitev: 43% (26 učencev) je odgovorilo z DA, 57% pa z NE. Revije so že obstajale, torej je več kot polovica učencev obkrožila pravilen odgovor.

7.3 Intervju

Da bi izvedela več o izdelovanju oblačil, še posebej v Mariboru, sem opravila intervju z gospo Dančko Kolman, rojeno leta 1945, torej takoj po drugi svetovni vojni. S krznarstvom se ukvarja že od svojega petnajstega leta. Govorila je o svojih začetkih v krznarstvu, o pomenu krznenih izdelkov v preteklosti in o izumiranju njenega poklica v današnjem času.

Intervju sem opravila tudi z Janjo Marolt, lastnico krznarstva Femina na Gosposki ulici. Povprašala sem jo o statusu krzna med obema vojnama ter pridobivanje krzna.

7.3.1 Intervju z Dančko Kolman

»Kako dolgo že delate v krznarstvu?«

»Začela sem pri petnajstih letih. Takrat sem bila vajenka pri firmi Kuna. Ko sem se izučila, sem delala tudi pri firmi Konus, nato sem pa delala pri privatnikih. Nazadnje sem delala pri krznarstvu Femina, ki obratuje že več kot sto let. Seveda so se lastniki med tem nekajkrat menjali. Tako kot se jaz spomnim, je na začetku krznarstvo imela družina Železnik, nato Cizej, sedaj pa trenutna lastnica gospa Janja, ki je lastnica že več let.«

»Zakaj ste se odločili za ta poklic?«

»Ta poklic me na začetku sploh ni veselil. Bili so taki časi, starši so mi rekli, da se moram nekaj izučiti in takrat nisem vedela nič o delu s krznom. Najhujši mi je bil smrad kože. Bilo je ogromno različnih vrst kože, ki še zdaleč niso bile obdelane, tako kot danes.«

»Ali vas sedaj poklic veseli, glede na to, da se še vedno občasno ukvarjate s tem?«

»Ja, zelo me veseli. Sicer pa sem tudi ena redkih, če ne celo edina, ki še vedno to znam. Zdaj tudi uvajam prodajalko, ki dela v krznarstvu Femina, gospo Žano.«

»Od kod ste v času vašega delovanja dobivali krzno?«

»Večina krzna se je dobivala iz domače okolice. Nekaj ga je bilo iz firme Koteks. Veliko ga je bilo tudi iz Zagreba. Danes pa vso krzno dobimo iz Nemčije.«

»Imate kakšne starejše vzorce, po katerih delate še danes?«

»Uporabljam samo stare vzorce. Novih se ne dela veliko, saj si s krznom bolj omejen ter je z njim težko delati.«

»Kdaj je bilo krzno najbolj popularno?«

»Krzno je bilo vedno moderno, včasih ga tudi imenujemo trik mode. Sicer so ga pred kratkim začeli zatirati, zdaj so se take stvari rahlo umirile.«

»Ali se je odnos do krzna skozi leta spremenil?«

»Ja, to zelo opažam. Včasih se je veliko več nosilo. Krzno je bilo simbol bogatih. Ženske so s svojimi krznenimi oblačili med seboj tekmoval in jih razkazovale, še posebej na kakšnih dogodkih in praznikih. Zdaj je krzno postalo nekaj bolj vsakdanjega in zato ljudje ne znajo tega tako čuvati, kot so naš učili.«

»Kdo si je lahko sploh privoščil oblačila iz krzna?«

»Krzno so si lahko privoščili le bogati. Ko smo bili vajenci, smo finim gospem to na dom dostavljali. To so bile zelo fine gospe, žene zdravnikov in pravnikov. V glavnem samo višji sloj.«



Slike št. 10, 11, in 12: Krznarstvo Femina

7.3.2 Intervju z Janjo Marolt

»Kako dolgo se že ukvarjate s krznarstvom?«

»V krznarstvu delam že okoli 30 let, ampak jaz to delam ljubiteljsko. Vse se je začelo, ko sem si kupila prvi krzneni plašč. Vedno sem imela neko afiniteto do krzna, ker se mi je zdelo kot nekaj posebnega. Drugače imam čisto drugačno izobrazbo. Tisti prvi krzneni plašč sem kupila v Grčiji in ko sem ga nosila po Mariboru, so me ljudje ustavljali in spraševali, kje sem ga kupila. Še takrat, ko smo bili v Jugoslaviji, je bilo krzno nedostopno. In to je bil tisti poziv, da se začnem s tem ukvarjat poslovno. Sedaj smo mi edini krznarji v Mariboru. Eden glavnih problemov je, da ni šole za krznarstvo in se ljudje za to in druge podobne poklice ne morejo izučiti.«

»Kaj je krzno pomenilo med svetovnima vojnama?«

»Krzno je bilo prvotno oblačilo ljudi, kasneje pa je postalo statusni simbol. Krzno je bilo privilegij bogatih, tudi ruski carji so nosili krzno. Oni so jih nosili seveda tudi zaradi toplote, saj takrat niso imeli drugih, toplejših materialov. Tudi danes je v Rusiji težko preživeti brez krzna. Najbolj so cenili soboljevino, ki je še vedno zelo drago krzno. V trgovini imamo en trak za ušesa iz soboljevine. V Evropi je večinoma služil kot statusni simbol, seveda tudi za toploto. Drugih umetnih materialov sploh ni bilo, čeprav z njimi naredimo več škode svetu kot pa s krznom.«



Slika št. 13: Pokrivala iz krzna v prodajalni Femina

»Kakšen je odnos do krzna danes?«

»Trend krzna je upadal ravno zaradi dobrobiti živali. V bistvu pa so vsa gojišča pod strogim nadzorom, tako da imajo te živali dobre življenjske pogoje. Krzno je obnovljiv vir, zato k nam pridejo stranke, ki hočejo popravila ali modernizacijo svojih kosov iz krzna. Torej s tem naredimo manj škode naravi in našemu planetu, kot s to plastiko, ki jo vsi nosimo. Mi tudi kupujemo od lovcev, kateri s krznom ne bi naredili nič. Mi pa ga spremenimo v kos oblačila, kot na primer brezrokavnik. Drugače pa letos opažamo, da se počasi obrača mišljenje in spet mladi posegajo po krznu. Mladi večkrat prinesejo stare kose krznenih oblačil, mi pa jih za njih prekrojimo v zelen model.«

»Kaj pa krzno na prvi november?«

»Prvi november je bil kot otvoritev sezone za krzno. Tako kot že rečeno, je krzno bilo statusni simbol, čeprav zdaj ni več tako. Zdaj je bolj uporabljeno za kakšne obrobe, cofe in dodatke. Mi porabimo vso krzno, zato iz ostankov delamo cofe in broške. Torej mi, ki delamo s krznom, ga zelo cenimo in cenimo pa tudi živali.«

8. ZAKLJUČEK

Vse cilje, ki sem si jih postavila v začetku raziskovanja, sem uspešno izpolnila. Spoznala in analizirala sem različne faktorje, ki so vplivali na žensko modo takratnega časa. Ti obsegajo vse od razburkanih političnih razmer do velikih sprememb v demografiji mesta, močan vpliv pa so imeli tudi takratni množični mediji oziroma pojav ženskih revij z modnimi vsebinami. Dotaknila sem se tudi načina pridobivanja oblačil, saj se je v tem času povečalo nakupovanje že zašitih oblačil v primerjavi s časi pred tem, ko so se oblačila skoraj izključno šivala pri krojačih oziroma šiviljah ali doma.

V osrednjem delu raziskovalne naloge sem podrobno spoznala in opisala večino tipičnih ženskih artiklov tistega obdobja. Odkrila sem, katera oblačila oziroma dodatki so bile največje novosti, ki so se v tistem času pojavile in jih uporabljamo še danes. Edino oblačilo, ki ga iz tistega časa na našem območju nisem našla, so ženske hlače, kar potrjuje dejstvo, da so se na mariborskem področju hlače šele začele pojavljati in njihova uporaba še ni bila tako razširjena ali pa so ženske celo nosile kar moške hlače.

Največ informacij ter najboljši vpogled v raziskovano področje sem pridobila v Pokrajinskem muzeju Maribor, kjer imajo celoten oddelek posvečen oblačilni modi v tem delu Slovenije in razvoju le-te skozi stoletja. Tukaj sem skozi pogovor s kustodinjo za oblačilno kulturo poleg člankov pridobila tudi največ praktičnega gradiva v obliki fotografij eksponatov, ki jih muzej hrani. Veliko podrobnosti in osebnih zgodb sem pridobila tudi od dveh oseb, s katerimi sem naredila obsežne intervjuje. Spoznala sem velik pomen, ki ga je v modi takratnega časa predstavljala obdelava in uporaba krzna.

S spoznavanjem takratne mode in primerjavo z današnjo modo sem prav tako ugotovila, da se modni trendi skozi čas vračajo in ponavljajo, sicer v nekoliko spremenjeni podobi.

8.1 Analiza hipotez

Zastavila sem si šest hipotez:

1. HIPOTEZA: **Politična dogajanja in razmere so močno vplivala na modo.**

Hipotezo lahko potrdim.

Politična dogajanja so vplivala na modo. Prelomna dogodka sta bili svetovni vojni. S 1. svetovno vojno je moda postala veliko bolj praktična, predvsem zaradi vključitve žensk v vojaško industrijo. Politične razmere so tudi zahtevale večjo varčnost pri uporabi materialov. V raziskovanem obdobju so šli v pozabo stezniki, sčasoma pa so se začele pojavljati in uveljavljati hlače v ženski garderobi. Na modo na področju Štajerske in Maribora je vplivala tudi demografija, saj se je narodna struktura prebivalcev v mestu zelo spreminjala v prvi polovici dvajsetega stoletja, s tem pa tudi kulturna in oblačilna podoba mesta. Oba faktorja sem natančneje opisala v 5. poglavju.

2. HIPOTEZA: **V Pokrajinskem muzeju bom našla veliko gradiva.**

Hipotezo lahko potrdim.

Že med pogovorom z Majo Hren Brvar, višjo kustodinjo zbirk oblačilne kulture, sem pridobila veliko podatkov. Tam sem dobila tudi veliko gradiva in večino slikovnega materiala za raziskovalno nalogo.

3. HIPOTEZA: **Z intervjuji bom dobila veliko koristnih informacij.**

Hipotezo lahko potrdim.

Z intervjuji sem spoznala veliko novega. V pogovoru s krznarko in lastnico krznarstva sem spoznala za mene čisto novo ročno spretnost, krznarstvo. Veliko zanimivega sta mi povedali skozi svoji zgodbi in izkušnje.

4. HIPOTEZA: Našla bom podobnosti med modo danes in med modo med obema vojnama.
Hipoteze ne morem v celoti potrditi.

Podobnosti ni veliko, seveda je veliko inovacij tistega časa v uporabi še danes: torbice, nedrčki, hlače v ženski modi. Če se posvetimo modi na slovenskem področju, ne najdemo veliko podobnosti, saj so se še vedno oblačili bolj po starih načelih. Če pa primerjamo modo tistega časa v svetovnem merilu, je podobnosti več.

5. HIPOTEZA: Spoznala in opravila bom intervju z vsaj eno osebo, ki je poznavalka mode tedanjega časa.
Hipotezo lahko potrdim.

Spoznala sem Majo Hren Brvar, višjo kustodinjo za oblačilno kulturo v Pokrajinskem muzeju Maribor. S srečanji sem dobila veliko koristnih informacij. Priskrbela je tudi fotografije kosov iz njihove zbirke, ki so res pomagali in poživeli nalogo.

6. HIPOTEZA: Način oblačenja na podeželju se je razlikoval od tistega v mestu.
To hipotezo lahko potrdim.

Gradiva, ki sem jih našla, so velikokrat opisovala samo mestni ali samo podeželski način oblačenja. Podatke sem primerjala in ugotovila, da so bile razlike večje, kot sem si jih predstavljala. Največja razlika je bila pri pokrivalih, saj so na podeželju ženske nosile samo rute, v mestih pa večinoma klobuke.

9. DRUŽBENA ODGOVORNOST

Vsak posameznik se mora zavedati svoje individualne odgovornosti. V zadnjih 30. letih se je razvila hitra moda. Hitro modo lahko razložim, kot poceni oblačila, iz slabega materiala, ki jih večina ljudi nekajkrat nosi, nato pa zavrže. Tudi trgovine veliko oblačil zavržejo. Razlog pa naj bi bil, da ta oblačila niso več v modi ali jih niso prodali. S proizvodnjo in odpisovanjem oblačil, trgovine in ljudje onesnažujejo naš planet in s tem povzročajo škodo vsem živim bitjem. Poleg tega so nekateri delavci, ki šivajo in izdelujejo te izdelke, premalo plačani, delajo v slabih pogojih ter so zlorabljeni. To se še danes dogaja v nekaterih azijskih državah, kjer delajo tudi otroci.

Vsak lahko vsaj malo pomaga in reciklira stara oblačila in iz njih naredi nekaj novega in uporabnega, namesto, da kupi nova. Pri raziskovanju sem se še bolj zavzela za pomen, ki so ga imela oblačila v tistem času. V današnjem času nekateri ljudje kupijo nova oblačila skoraj vsak teden, še posebej pa v zadnjih par letih z internetnim nakupovanjem. V preteklosti je večina ljudi dobilo le 2 novi obleki na leto in že to je bil luksuz. Ta so bila tudi zelo kvalitetna ter vzdržljiva, ravno obratno od večine oblačil danes. S pogovori s krznarko sem se še bolj zavedala možnosti preoblikovanja in recikliranja oblačil. Lahko smo zelo veseli, da so oblačila v današnjih časih tako dostopna, ampak s tem ne smemo škoditi drugim, našemu planetu in posledično tudi samemu sebi.

10. SEZNAM VIROV IN LITERATURE

10.1 Literatura in spletni viri

1. Maja Hren Brvar, višja kustodinja zbirk oblačilne kulture, Pokrajinski muzej Maribor, *Oblačilna kultura na prehodu 19. v 20. in v prvi polovici 20. stoletja*, pridobljeno 20. 11. 2023
2. Breznik, M. 2011. *Oblačenje v Dolu pri Ljubljani v prvi polovici 20. stoletja*. Javni sklad za kulturne dejavnosti.
https://www.jskd.si/folklornadejavnost/zaloznistvo/folklornik/revija_folklornik/folklornik/2011/07_breznik.pdf, pridobljeno: 22. 11. 2023
3. *1930's fashion*. [online] <https://www.blue17.co.uk/vintage-blog/1930s-fashion/>, pridobljeno 27. 12. 2023
4. *A Primer: 1930's-1950's Trousers & Pants For Women* [online]
<https://wearinghistoryblog.com/2014/09/a-primer-1930s-1950s-trousers-pants-for-women/>, pridobljeno 20. 12. 2023
5. Maja Hren Brvar, višja kustodinja zbirk oblačilne kulture, Pokrajinski muzej Maribor, *Oblačilna kultura na prehodu 19. v 20. in v prvi polovici 20. stoletja*, pridobljeno 20. 11. 2023
6. *1930's fashion*. [online].
<https://www.blue17.co.uk/vintage-blog/1930s-fashion/>, pridobljeno 27. 12. 2023
7. *1930's fashion*. [online] <https://www.blue17.co.uk/vintage-blog/1930s-fashion/>, pridobljeno 27. 12. 2023
8. Miklavčič, M. 2013. *Ogenj, rit in kače niso za igrače*. Žiri: samozaložba, stran 17, 18, 19, 20, pridobljeno 27. 12. 2023
9. *1930's fashion*. [online] <https://www.blue17.co.uk/vintage-blog/1930s-fashion/>, pridobljeno 27. 12. 2023
10. Breznik, M. 2011. *Oblačenje v Dolu pri Ljubljani v prvi polovici 20. stoletja*. Javni sklad za kulturne dejavnosti
https://www.jskd.si/folklornadejavnost/zaloznistvo/folklornik/revija_folklornik/folklornik/2011/07_breznik.pdf pridobljeno 22. 11. 2023
11. Golob, L. 2023. *Način oblačenja na Slovenskem: raziskovalna naloga*. Ljubljana, Gimnazija Vič. SS_zgodo_3229.pdf (zotks.si), pridobljeno 10. 11. 2024
12. Breznik, M. 2011. *Oblačenje v Dolu pri Ljubljani v prvi polovici 20. stoletja*. Javni sklad za kulturne dejavnosti.
https://www.jskd.si/folklornadejavnost/zaloznistvo/folklornik/revija_folklornik/folklornik/2011/07_breznik.pdf pridobljeno: 22. 11. 2023

13. 1920s *Evening Bags* [online]. <https://www.wardrobeshop.com/blogs/flapper-era/1920s-evening-bags>. pridobljeno 14. 1. 2024
14. Breznik, M. 2011. *Oblačenje v Dolu pri Ljubljani v prvi polovici 20. stoletja*. Javni sklad za kulturne dejavnosti. https://www.jskd.si/folklornadejavnost/zaloznistvo/folklornik/revija_folklornik/folklornik/2011/07_breznik.pdf . pridobljeno: 22. 11. 2023
15. 1930's *fashion*. [online]. <https://www.blue17.co.uk/vintage-blog/1930s-fashion/> pridobljeno 27. 12. 2023
16. 1930's *fashion*. [online] <https://www.blue17.co.uk/vintage-blog/1930s-fashion/> . pridobljeno 27. 12. 2023
17. Gombač (Ilich), M. 2011. »*Modni pêle mêle*« *slovenske družbe med svetovnima vojnima*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, pridobljeno 12. 12. 2023
18. Potočnik, D. 2008. *Primorski Slovenci v Mariboru 1918-1941*. Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta https://zdjp.si/wpcontent/uploads/2015/10/potocnik_21_1.pdf, pridobljeno 18. 1. 2024
19. Horvat, U. 2019. *Prebivalstvo Maribora: razvoj in demografske značilnosti*. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/view/407/474/741-1>, pridobljeno 18. 1. 2024
20. Potočnik, D. 2008. *Primorski Slovenci v Mariboru 1918-1941*. Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, https://zdjp.si/wpcontent/uploads/2015/10/potocnik_21_1.pdf, pridobljeno 18. 1. 2024
21. Potočnik, D. 1999. *Mariborski Nemci v letih 1918-1941*. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-AFN5HADR/0e28c0cf-599a-4d14-be32-eab5a3b897dd/PDF>, pridobljeno 18. 1. 2024
22. Horvat, U. 2019. *Prebivalstvo Maribora: razvoj in demografske značilnosti*. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/view/407/474/741-1>, pridobljeno 18. 1. 2024
23. Potočnik, D. 2008. *Primorski Slovenci v Mariboru 1918-1941*. Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta https://zdjp.si/wpcontent/uploads/2015/10/potocnik_21_1.pdf, pridobljeno 18. 1. 2024
24. Horvat, U. 2019. *Prebivalstvo Maribora: razvoj in demografske značilnosti*. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/view/407/474/741-1>, pridobljeno 18. 1. 2024
25. Potočnik, D. 2008. *Primorski Slovenci v Mariboru 1918-1941*. Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, https://zdjp.si/wpcontent/uploads/2015/10/potocnik_21_1.pdf, pridobljeno 18. 1. 2024

26. Breznik, M. 2011. *Oblačenje v Dolu pri Ljubljani v prvi polovici 20. stoletja*. Javni sklad za kulturne dejavnosti, https://www.jskd.si/folklornadejavnost/zaloznistvo/folklornik/revija_folklornik/folklornik/2011/07_breznik.pdf , pridobljeno: 22. 11. 2023

27. Maja Hren Brvar, višja kustodinja zbirk oblačilne kulture, Pokrajinski muzej Maribor, *Oblačilna kultura na prehodu 19. v 20. in v prvi polovici 20. stoletja*, pridobljeno 20. 11. 2023

28. *1930's fashion*. [online] <https://www.blue17.co.uk/vintage-blog/1930s-fashion/> . pridobljeno 27. 12. 2023

10.2 Slikovni viri

Slika 2:
<http://www.pokarh-mb.si/sl/razstave/mariborski-glavni-most-110-let>,
pridobljeno 28. 1. 2024

Slika 3:
<https://museum-mb.si/ogledni-depo-modnih-oblacil-in-dodatkov/>,
pridobljeno 28. 1. 2024

Slika 4:
<https://museum-mb.si/ogledni-depo-modnih-oblacil-in-dodatkov/>,
pridobljeno 28. 1. 2024

Slika 5:
<http://www.pokarh-mb.si/sl/razstave/mariborski-glavni-most-110-let>,
pridobljeno 28. 1. 2024

Slika 6:
<https://lokalec.si/novice/video-v-pokrajinskem-muzeju-maribor-z-jutrisnjem-odprtjem-razstave-in-modno-revijo-zacenjajo-mesec-mode-in-sporta/>,
pridobljeno 27. 1. 2024

Sliki 7, 8:
https://www.kupindo.com/Politika-i-svet/14591113_Ilustrovani-List-br-50-1926-, pridobljeno
25. 1. 2024

Slika 9:
<https://www.agefotostock.com/age/en/details-photo/election-campaign-in-milan-november-1890-italy-19th-century/DAE-10348180>, pridobljeno 25. 1. 2024